

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD
MATERIJALNI I PRAVNI NEDOSTACI KOD
KUPOPRODAJE

Mentor:

Dr.sc. Ratko Brnabić

Student:

Iva Tukić

Split, kolovoz, 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	4
1.1. Ugovor o kupoprodaji.....	4
1.2. Bitni sastojci kupoprodajnog ugovora.....	5
2. MATERIJALNI NEDOSTACI.....	7
2.1. Materijalni nedostaci za koje prodavatelj odgovara.....	7
2.1.1. Prodavateljevo ispunjenje kao pretpostavka odgovornosti za nedostatke.....	7
2.1.2. Prodavateljevo (ne)znanje za nedostatak	8
2.2. Kad postoje materijalni nedostaci	8
2.2.1. Kad postoji nedostatak u kvaliteti.....	9
2.3. Nedostaci za koje prodavatelj ne odgovara.....	10
2.4. Pregled stvari, vrste nedostataka i obavijest o nedostatku.....	11
2.5. Ograničenje i isključenje odgovornosti za materijalne nedostatke i prisilna javna prodaja.....	12
2.6. Prava kupca.....	12
2.7. Kad kupac može raskinuti ugovor.....	13
2.7.1. Raskid ugovora po samom zakonu.....	13
2.7.2. Djelomični nedostaci, djelomični i potpuni raskid ugovora.....	14
2.8. Kad je prodavatelj dao kupcu veću količinu.....	15
2.9. Kad je određena cijena za više stvari.....	15
2.10. Gubitak prava na raskid ugovora zbog nedostatka.....	16
2.11. Očuvanje ostalih prava i učinci raskida zbog nedostatka.....	16
2.12. Sniženje cijene.....	17
2.13. Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija).....	17
2.14. Troškovi i rizik.....	19
3. PRAVNI NEDOSTACI.....	20
3.1. Treća osoba.....	20
3.1.2. Postojanje prava trećeg.....	20
3.2. Potpuna i djelomična evikcija.....	21
3.3. Pretpostavke prodavateljeve odgovornosti.....	21
3.4. Obavješćivanje prodavatelja.....	21
3.5. Prava kupca.....	23

3.6. Kad kupac ne obavijesti prodavatelja.....	25
3.7. Kad je pravo trećeg očito osnovano.....	25
3.8. Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavateljeve odgovornosti.....	25
3.9. Ograničenje javnopravne naravi.....	26
3.10. Rok za ostvarivanje prava.....	26
3.11. Prestanak odgovornosti.....	27
3.12. Neznanje kupca za pravni nedostatak.....	27
3.13. Nepostojanje prava i pravne smetnje kao pravni nedostaci.....	27
4. ZAKLJUČAK	29
5. LITERATURA.....	31

1. UVOD

Da bi lakše definirali, objasnili i razumjeli materijalne i pravne nedostatke kod kupoprodaje, potrebno je najprije definirati kupoprodajni ugovor te odrediti njegove bitne sastojke.

1.1. Ugovor o kupoprodaji

Na osnovu definicije ugovorom se naziva dvostrani pravni posao, kojime se izražava suglasnost volje dvije ugovorne strane, o međusobnim pravima i obvezama.

„Kupoprodajnim ugovorom obvezuje se prodavatelj kupcu predati određenu stvar u vlasništvo ili kupcu pribaviti određeno pravo – tako da kupac postane imatelj (nositelj) tog prava – a kupac se zauzvrat (recipročno) obvezuje isplatiti prodavatelju određenu svotu novca, tj. cijenu, odnosno vice versa“¹

Kupoprodajni ugovor je glavni, konsenzualni, kauzalni i naplatni ugovor. Glavni zbog toga što ne ovisi o postojanju drugoga pravnog posla, konsenzualni zato što je za njegov nastanak dovoljna suglasnost volja ugovornih strana, odnosno nije nužno i neko davanje, kauzalni zato što je iz njega vidljiva životna svrha obvezivanja strana, te naplatni jer se svaka strana obvezuje zauzvrat obvezivanju druge strane. Osim toga, on je i imenovani ugovor (kupoprodajni), te neformalni budući da načelno za njegovu valjanost nije potreban neki određeni oblik.

Izvori prava na kupoprodaju dijele se na one:

- 1) unutrašnjeg podrijetla: odredbe ZOO-o o kupoprodaji
- 2) vanjskog podrijetla: višestrani i dvostrani potvrđeni međunarodni ugovori. Najvažniji su Konvencija UN o međunarodnoj prodaji robe i Konvencija o zastari u području međunarodne prodaje tjelesnih pokretnih stvari iz 1974.
- 3) običaji kao izvori prava: oni će se na građanskopravne kupoprodaje primjeniti samo kada je to ugovoreno ili zakonom propisano, dok će se na kupoprodaje između trgovaca primjenjivati praksa koju su međusobno razvili i trgovački običaji. Kako nije učinjena razlika između unutrašnjih i međunarodnih običaja, od važnosti su Incoterms pravila (kodificirani trgovački običaji s međunarodnim obilježjem)

¹ Ugovorni obvezni odnosi, članak 376.

Ugovor o kupoprodaji spada pod ugovor o trajnom prijenosu dobara, koje još čine ugovor o razmjeni i ugovor o darovanju. S obzirom da je novac nastao davno, davno je nastao i kupoprodajni ugovor kao glavni instrument posredne (putem novca) razmjene dobara. Unatoč razvitku novih načina razmjene dobara i nastanku novih tipova ugovora, kupoprodajni ugovor je svoj položaj zadržao i danas.

1.2. Bitni sastojci kupoprodajnog ugovora

Objektivno bitni sastojci kupoprodajnog ugovora su (1) stvar tj. predmet koji je prodavatelj obvezan predati u vlasništvo kupcu i (2) cijena, koju je kupac obvezan platiti prodavatelju.

Predmet kupoprodajnog ugovora, odnosno objekt činidbe na koju je obvezan prodavatelj – mogu biti **stvari** i **prava**. Kupnja stvari podrazumijeva i stjecanje odgovarajućeg prava na stvari, odnosno prodavatelj kupcu ima obvezu predati stvar na način da kupac na toj stvari stekne pravo vlasništva. Kupac se također kupoprodajnim ugovorom može obvezati istom prodavatelju ponovno prodati stvar koju sad kupuje, ali će ispunjenjem prodavateljeve obveze, on prvo postati vlasnik stvari. No kada je riječ o pravu kao predmetu prodaje, može se uočiti da postoje ne samo prava koja uopće nisu vezana uz neku stvar, već i prava koja su čvrsto vezana uz neku stvar s nemogućnošću njihova odvajanja od stvari (npr. vrijednosni papiri na donositelja). Da bi prodavatelj ispunio obvezu pribavljanja prodanog prava kupcu u takvim slučajevima, nužna je i predaja stvari, jer bez stvari kupac nije u mogućnosti ostvariti sadržaj prava koje je kupio.

Obveze ugovornih strana mogu se podijeliti na primarne i sekundarne.

Primarne su one koje nastaju samim sklapanjem ugovora, dok je za nastanak sekundarnih, osim sklapanja ugovora nužan nastanak još neke činjenice. Jedina primarna obveza prodavatelja jest da kupcu preda stvar u vlasništvo, odnosno pribavi tj. prenese pravo, dok je jedina primarna obveza kupca ta da prodavatelju plati cijenu.

Sekundarne obveze za strane nastaju tek ako strane svoje primarne obveze ne ispune valjano i uredno, ili nastanu okolnosti uz koje ZOO veže nastanak sekundarnih obveza. Odredbe o kupoprodaji predviđaju i detaljnije uređuju:

- obvezu čuvanja stvari za račun sugovaratelja, koju mogu imati obje strane
- obvezu naknade štete u slučaju raskida kupoprodaje, koju mogu imati obje strane
- prodavateljevu odgovornost za materijalne (stvarne) nedostatke
- prodavateljevu odgovornost za pravne nedostatke
- prodavateljevu odgovornost iz jamstva za ispravnost prodane stvari (garancije)

Ukoliko na predanoj stvari postoje nedostaci, prodavatelj je za te nedostatke odgovoran kupcu. Može biti riječ **o nedostacima materijalne (stvarne) ili pravne prirode.**

Odgovornost za te vrste nedostataka zasebno je uređena.

2. MATERIJALNI NEDOSTACI

2.1. Materijalni nedostaci za koje prodavatelj odgovara

Članak 400.

„(1) Prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u trenutku prijelaza rizika na kupca, bez obzira je li mu to bilo poznato.

(2) Prodavatelj odgovara i za one materijalne nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga.

(3) Predmnijeva se da je nedostatak koji se pojavio u roku od šest mjeseci od prijelaza rizika postojao u vrijeme prijelaza rizika, osim ako prodavatelj ne dokaže suprotno ili suprotno proizlazi iz naravi stvari ili naravi nedostatka.“²

2.1.1. Prodavateljevo ispunjenje kao pretpostavka odgovornosti za nedostatke

Svaki prodavatelj ima za primarnu obvezu predati stvari kupcu u ispravnom stanju. Ta obveza se smatra ispunjenom kada se kupcu omogućiti posjed stvari, te u tom trenutku na kupca prelazi rizik slučajne propasti ili oštećenja, a prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke koje je stvar imala u tom istom trenutku. Također je važno napomeniti da kupac nije dužan primiti stvar s nedostacima, ovlašten je odbiti primitak ispunjenja koje ima nedostatke.

Odbijanje primitka takvog ispunjenja ne pada u zakašnjenje jer je ispunjenje s nedostacima vrsta neurednog ispunjenja, čija je posljedica odgovornost za nedostatke.

Također, kupac može primiti ispunjenje s nedostacima a da ne izgubi prava koja mu zbog toga pripadaju, već ih gubi tek istekom prekluzivnih rokova za obavješćavanje prodavatelja o nedostacima. Primitkom ispunjenja s nedostacima, na njegov odnos s prodavateljem više se ne primjenjuju odredbe ZOO-a o raskidu ugovora zbog neispunjenja, već odredbe o odgovornosti za nedostatke, a ako odbije primiti takvo ispunjenje primjenjuju se odredbe o raskidu ugovora zbog zakašnjenja odnosno neispunjenja. Ako primi djelomično ispunjenje, pri čemu ispunjeni dio ima nedostatke, na njegov odnos s prodavateljem primjenjuju se odredbe o raskidu ugovora zbog neispunjenja s obzirom na neispunjeni dio, i odredbe o odgovornosti za nedostatke s obzirom na ispunjeni dio obveze. Pod ispunjenjem ovdje treba razumjeti onu činidbu koja je ugovorena.

² Ugovorni obvezni odnosi, članak 400.

2.1.2. Prodavateljevo (ne)znanje za nedostatak

Dvije odredbe proizlaze iz odgovora na pitanje je li za postojanje prodavateljeve odgovornosti za materijalni nedostatak potrebno njegovo znanje.

Odredba *in fine* ističe da prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke, bez obzira jesu mu bili poznati.

„Isto posredno proizlazi iz odredbe čl. 407. koji ne samo prodavateljevo znanje za materijalne nedostatke ispunjenja, nego i njegovo propuštanje dužne pozornosti u odnosu na saznavanje za moguće nedostatke njegova ispunjenja, sankcionira otklanjanjem prekluzivnih rokova u kojima ga vjerovnik treba obavijestiti o nedostacima. *A contrario* težem sankcioniranju slučajeva kad je prodavatelj znao za nedostatke, proizlazi zaključak da on za nedostatke odgovara iako za njih nije znao.“³

2.2. Kad postoje materijalni nedostaci

Članak 401.

„(1) Nedostatak postoji:

- 1) ako stvar nema potrebna svojstva za svoju redovitu uporabu ili promet,
 - 2) ako stvar nema potrebna svojstva za posebnu uporabu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavatelju ili mu je morala biti poznata,
 - 3) ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijeком ili prešutno ugovorene, odnosno propisane,
 - 4) kad je prodavatelj predao stvar koja nije jednaka uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obavijesti,
 - 5) ako stvar nema svojstva koja inače postoje kod drugih stvari iste vrste i koja je kupac mogao opravdano očekivati prema naravi stvari, posebno uzimajući u obzir javne izjave prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika o svojstvima stvari (reklame, označavanje stvari i dr.),
 - 6) ako je stvar nepravilno montirana pod uvjetom da je usluga montaže uključena u ispunjenje ugovora o prodaji,
 - 7) ako je nepravilna montaža posljedica nedostataka u uputama za montažu,
- (2) Ako je kupac na temelju izjava proizvođača ili njegova predstavnika očekivao postojanje određenih svojstava stvari, nedostatak se ne uzima u obzir ako prodavatelj nije znao niti

³ Ugovorni obvezni odnosi, članak 400.

morao znati za te izjave, ili su te izjave bile opovrgnute do trenutka sklapanja ugovora ili one nisu utjecale na odluku kupca da sklopi ugovor.

(3) Proizvođač, u smislu odgovornosti za materijalne nedostatke i jamstva za ispravnost prodane stvari, je proizvođač stvari, uvoznik stvari i svaka druga osoba koja se predstavlja kao proizvođač stavljanjem svojega imena ili naziva, žiga ili druge oznake na stvar.⁴

2.2.1. Kad postoji nedostatak u kvaliteti

Nedostatke u kvaliteti potrebno je razlikovati od predaje stvari. To je važno zbog toga što se u slučaju predaje druge stvari, a ne ugovorene, radi o zakašnjenju s ispunjenjem ili o neispunjenju, a u slučaju postojanja nedostatka o ispunjenju koje – ako kupac ne ispuni dužnosti koje su pretpostavka očuvanja njegovih prava – može biti izjednačeno s valjanim i urednim ispunjenjem.

Kod sklapanja ugovora određuju se činjenična obilježja predmeta obveze. Ona se sastoje od vrste, osobina (svojstava) i količine obveze koja nastaje. Ta se obilježja mogu osim riječima ugovoriti i znacima i konkludentnim radnjama, i sva ta činjenična obilježja – ugovorena na bilo koji od spomenutih načina – mora imati predana stvar. Prema tome, stvar će u prvom redu imati nedostatak u kvaliteti ako ne sadrži svojstva koja su na bilo koji valjani način ugovorena.

Isto tako, predmet obveze može biti određen uzorkom ili modelom. Za primjer se može uzeti kupoprodaja ormara, koji treba biti istovjetan određenom drugom ormaru koji služi kao uzorak. Stoga kad je predmet obveze određen prema nekom uzorku, odnosno modelu, isto se radi o ugovorenim obilježjima. Materijalni nedostatak postoji ako stvar nema identična obilježja kao uzorak, odnosno model prema kojem je određen predmet obveze, osim ako su oni prikazani samo radi obavijesti. Ovaj primjer materijalnog nedostatka se odnosi samo na trgovačke ugovore, dok se kod ostalih ugovora predaja stvari koja nije istovjetna uzorku ili modelu uzima kao neispunjenje.

ZOO određuje da materijalni nedostatak postoji i u slučaju kad predana stvar nema obilježja potrebna za svrhu odnosno uporabu za koju je kupac pribavlja, a prodavatelj je pri sklapanju ugovora znao ili morao znati svrhu odnosno uporabu za koju kupac pribavlja njegovo ispunjenje.

⁴ Ugovorni obvezni odnosi, članak 401.

U stvarnom životu, mnogo ugovora već i u samom određivanju glavnog predmeta obveze sadrži određene praznine, primjerice u ugovoru o prodaji naznačuje se samo stvar ili pravo koje se prodaje, ali ne i svojstva koja ta stvar mora imati.

Ako ugovorom nisu određena svojstva stvari, onda ona ima nedostatak u kvaliteti ako nema svojstva potrebna za redovnu uporabu, odnosno za promet.

Postoji objektivni kriterij koji kaže da predana stvar mora imati svojstva koja inače postoje kod drugih stvari iste vrste, dok iza subjektivnog stoji da će nedostatak postojati onda kad stvar nema ona svojstva koja je kupac mogao opravdano očekivati. Ta opravdanost očekivanja ocjenjuje se prema prirodi stvari, a naročito prema javnim izjavama prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika o svojstvima stvari (npr. reklame, označavanje stvari i sl.).

Postoji slučaj u kojem se nedostatak ne uzima u obzir ako prodavatelj nije znao ni morao znati za javne izjave proizvođača ili njegovih predstavnika. Suprotno tome, dovoljno je da je prodavatelj znao ili propustio dužnu pozornost uslijed kojeg je znanje izostalo, da odgovara unatoč tome što se ne radi o izjavama osoba za koje on treba odgovarati. Time je prodavatelju nametnut savjestan pristup kupcu, jer je isključenje njegove odgovornosti i dalje moguće, ali je za nj potrebno da o nepostojanju javno navedenih svojstava obavijesti kupca.

2.3. Nedostaci za koje prodavatelj ne odgovara

Članak 402.

„(1) Prodavatelj ne odgovara za nedostatke ako su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati.

(2) Smatra se da nisu mogli ostati nepoznati kupcu oni nedostaci koje bi brižljiva osoba s prosječnim znanjem i iskustvom osobe istog zanimanja i struke kao kupac mogla lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari.

(3) Odredba stavka 2. ovog članka ne primjenjuje se na ugovore koje fizička osoba kao kupac sklapa izvan svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti s fizičkom ili pravnom osobom koja kao prodavatelj djeluje u okviru svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti (potrošački ugovor).

(4) Ali prodavatelj odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike.“⁵

⁵ Ugovorni obvezni odnosi, članak 402.

Odredbe čl. 402 uređuju pitanje nedostataka za koje prodavatelj ne odgovara sa stajališta znanja kupca. Neznanje pozornog kupca je pretpostavka prodavateljeve odgovornosti za nedostatke, dok su kupčevo znanje za nedostatke ili njegova nepozornost okolnosti koje isključuju prodavateljevu odgovornost.

Neznanje mora postojati u trenutku sklapanja ugovora, a ako bi kupac saznao za nedostatke poslije perfekcije ugovora prodavatelj bi za njih odgovarao. Postoje iznimke, npr. kad se radi o nenazočnim stranama. U slučaju kad ponuđenik uputi prihvrat ponude sredstvom kojim je potrebno neko vrijeme za prispijee ponuditelju (npr. poštom), moguće je da ponuđeni sazna za nedostatke nakon što je poslao prihvrat ponude, ali prije prispijea prihvata ponuditelju, uz faktičnu nemogućnost ponuđenog da opozove prihvrat. S obzirom da je u trenutku perfekcije ugovora kupac znao za nedostatke, isključuje se prodavateljeva odgovornost za te nedostatke. Taj problem se može riješiti na način da se prodavateljevo pozivanje na kupčevo znanje za nedostatke u trenutku sklapanja ugovora uzme kao zlouporaba prava.

Objе strane pri sklapanju ugovora moraju postupati s odgovorajućim stupnjem pozornosti i same snose posljedice koje proizlaze iz njihova propuštanja. Kupac je dužan prije trenutka perfekcije ugovora pregledati stvar čim je to faktički moguće, jer bi propuštanje pregleda - u odnosu na one nedostatke koje bi bilo lako moguće opaziti – isključilo odgovornost vjerovnika.

U jednom će slučaju prodavatelj ipak odgovarati za nedostatke unatoč kupčevom propuštanju dužne pozornosti. To je situacija u kojoj prodavatelj tvrdi da predmet obveze ima određena svojstva ili odlike, odnosno kako on nema nikakve nedostatke i to čak kad ih je kupac mogao lako uočiti. Ne uzimajući kupca u tom slučaju nepozornim, prodavatelj odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti.

2.4. Pregled stvari, vrste nedostataka i obavijest o nedostatku

Kupac je dužan primljenu stvar pregledati ili je dati na pregled, što je prije moguće, i o **vidljivim nedostacima** obavjestiti prodavatelja u roku od osam dana, a kod trgovačkog ugovora bez odgađanja, inače gubi pravo koje mu po toj osnovi pripada. Kod potrošačkih ugovora potrošač kao kupac nema obvezu pregledati stvar niti je dati na pregled, ali je obavezan u roku od dva mjeseca od dana kad je otkrio nedostatak, a najkasnije u roku od dvije godine od prijelaza rizika na potrošača, obavjestiti prodavatelja o postojanju vidljivih nedostataka.

Ukoliko kupac otkrije da stvar ima neki nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom, kupac je dužan pod prijetnjom gubitka prava, o tom **skrivenom nedostatku** obavjestiti prodavatelja u roku od dva mjeseca računajući od dana kad je nedostatak otkrio, a kod trgovačkog ugovora – bez odgađanja. Prodavatelj nije odgovoran za nedostatke koji se pokažu pošto proteknu dvije godine od predaje stvari, a kod trgovačkog ugovora šest mjeseci. Što se tiče rabljenih stvari, vrijedi rok od jedne godine, a kod trgovačkih ugovora i kraće. Međutim ugovorom se mogu i produljiti ti rokovi.

„U obavijesti o nedostatku stvari kupac nije dužan potanje opisati nedostatak i pozvati prodavatelja da pregleda stvar, osim ako se radi o trgovačkom ugovoru.“⁶

Kupac ima pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije ispunio svoju obvezu da stvar pregleda bez odgađanja, ili obvezu da obavijesti prodavatelja o nedostatku u određenom roku, a i kad se nedostatak pokazao tek nakon dvije godine, odnosno šest mjeseci (trgovački ugovor) od predaje stvari, ako je taj nedostatak bio poznat prodavatelju ili mu nije mogao ostati nepoznat.

2.5. Ograničenje i isključenje odgovornosti za materijalne nedostatke i prisilna javna prodaja

Ugovorom se može ograničiti ili u potpunosti isključiti prodavateljeva odgovornost za materijalne nedostatke stvari. Međutim, ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a o njemu nije obavjestio kupca, odredba ugovora o ograničenju ili isključenju odgovornosti za nedostatke ništeta je. Isto vrijedi i u slučaju kad prodavatelj nametne tu odredbu koristeći se svojim monopolskim položajem, te ako se radi o potrošačkom ugovoru. Ako se kupac odrekne prava na raskid ugovora zbog nedostataka stvari, zadržava ostala prava zbog tih nedostataka. Odgovornost za materijalne nedostatke isključena je i kod prisilne javne prodaje (npr. prodaja nekretnina ili pokretnina u ovršnom postupku).

2.6. Prava kupca

Odredbe članka 410. utemeljuju prava koja pripadaju kupcu u slučaju postojanja materijalnih nedostataka na predanoj stvari, s tim da je kupac pravodobno i uredno obavjestio prodavatelja o nedostatku, ali i onda kad kupac uopće nije obavjestio prodavatelja o nedostatku ili ga nije obavjestio valjano.

⁶ Ugovorni obvezni odnosi, članak 406.

Članak 410.

„(1) Kupac koji je pravodobno i uredno obavijestio prodavatelja o nedostatku može po svom izboru:

- 1) zahtijevati od prodavatelja da nedostatak ukloni,
- 2) zahtijevati od prodavatelja da mu preda drugu stvar bez nedostataka,
- 3) zahtijevati sniženje cijene,
- 4) izjaviti da raskida ugovor.

(2) U svakom od tih slučajeva kupac ima pravo i na popravljivanje štete prema općim pravilima o odgovornosti za štetu, uključujući i štetu koju je ovaj zbog nedostataka stvari pretrpio na drugim svojim dobrima.

(3) Ako je nedostatak neznatan kupac nema pravo na raskid ugovora, ali mu pripadaju druga prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke uključujući i pravo na popravljivanje štete.

(4) Troškove otklanjanja nedostatka i predaje druge stvari bez nedostatka snosi prodavatelj.“⁷

2.7. Kad kupac može raskinuti ugovor

Kupac može raskinuti ugovor ako je prethodno dao prodavatelju naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora, također to može napraviti i bez ostavljanja naknadnog roka ako mu je prodavatelj nakon obavijesti o nedostacima priopćio da neće ispuniti ugovor ili ako iz okolnosti slučaja proizlazi da neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku. Isto se odnosi i na slučaju kad kupac ne može ostvariti svrhu radi koje je sklopio ugovor radi prodavateljeva zakašnjenja. Ako bi uklanjanje nedostatka, odnosno predaja druge stvari stvorilo znatne neugodnosti za kupca, on ima pravo na raskid ugovora ili na sniženje cijene.

2.7.1. Raskid ugovora po samom zakonu

Članak 413.

„(1) Ako prodavatelj u naknadnom roku ne ispuni ugovor, on se raskida po samom zakonu, ali ga kupac može održati ako bez odgađanja izjavi prodavatelju da ugovor održava na snazi.

(2) Isto vrijedi i u slučaju ispunjenja s nedostatkom obveze kod koje je ispunjenje u određenom roku bitan sastojak ugovora.“⁸

⁷ Ugovorni obvezni odnosi, članak 410.

⁸ Ugovorni obvezni odnosi, članak 413.

2.7.2. Djelomični nedostaci, djelomični i potpuni raskid ugovora

Odredbe članka 414. Uređuju pravne posljedice za tri različite situacije:

- 1) kad dio predane stvari ima nedostatke u kvaliteti
- 2) kad je predan samo dio stvari
- 3) kad postoje nedostaci u kvantiteti (prodavatelj kupcu predao manju količinu stvari od ugovorene)

Postoji odredba da je kupac dužan primiti djelomično ispunjenje, jer on može raskinuti ugovor samo u pogledu dijela koji ima nedostatke, ili samo u pogledu dijela ili količine što nedostaju.

Djelomični raskid ugovora. Kad su predmet kupoprodaje generičke stvari, a radi se o kvantitativnom nedostatku (predana manja količina no što je ugovorena) gore navedena odredba ne može izazvati posebne probleme, jer isporučena količina ima ista faktična svojstva kao što imaju i druge stvari iste vrste. No kada je riječ o kvaliteti, postavlja se pitanje utjecaja kvalitativnih nedostataka dijela stvari na cjelinu, i često se može očekivati da će nedostatak dijela *eo ipso* povlačiti i nedostatak čitave stvari. Kad je pak riječ o predaji samo dijela jedne stvari, tu se češće radi o djelomičnom ispunjenju, a ne o ispunjenju s nedostacima, jer pod materijalnim nedostatkom se smatra kad stvar ima neodgovarajuća svojstva ili kad je količina stvari neodgovarajuća.

Potpuni raskid ugovora. Odredba koja uređuje situacije u kojima kupac može u raskinuti ugovor u cjelini, a ne samo djelomično glasi: „Kupac može raskinuti cijeli ugovor samo ako ugovorena količina ili predana stvar čini cjelinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u cjelini.“⁹

To pravo mu pripada ako ugovorena količina ili predana stvar čini cjelinu. Ugovorena količina može predstavljati faktičnu, odnosno gospodarsku cjelinu, a odredba pripomaže u situacijama u kojima nedostatke ima dio stvari ili je prodavatelj kupcu predao samo dio jedne stvari. Unatoč okolnosti što jedna stvar ne može činiti cjelinu, jer se njena cjelovitost podrazumijeva, u slučaju kad bi prodavatelj kupcu predao samo dio jedne stvari, kupcu bi pripalo pravo raskida ugovora u cjelini, jer on ima pravo na cjelinu stvari, a ne dio. To mu pravo također pripada i ako inače ima opravdan interes da primi ugovorenu stvar ili količinu u cjelini. Ne zahtijeva se postojanje prodavateljeva znanja za okolnosti koje opravdavaju kupčev interes za cjelinu.

⁹ Ugovorni obvezni odnosi, članak 414.

2.8. Kad je prodavatelj dao kupcu veću količinu

Kad isporuka ima nedostatak u obliku viška, a ne manjka u odnosu na ugovorenu količinu, kupac u načelu nije dužan primiti višak količine, ali bi ga bio dužan preuzeti za račun prodavatelja i čuvati pod pretpostavkama odredbe čl. 443. („Kupac koji odbija primiti stvar što mu je upućena u odredište i tamo stavljena na raspolaganje dužan je preuzeti je za račun prodavatelja ako ovaj nije nazočan u odredišnom mjestu niti tamo ima nekoga koji bi je za njega preuzeo, a pod uvjetom da je to moguće bez isplate cijene i bez većih nezgoda ili pretjeranih troškova.“¹⁰)

Pravne posljedice isporučene veće količine no što je ugovorena ovise o kupcu na način da on tu veću količinu od ugovorene nije dužan primiti, no već uz spomenutu napomenu u svezi s građanskopravnim ugovorima, pod pretpostavkama čl. 443. mora primiti taj višak, ali za račun prodavatelja.

Takvo primanje ne znači da je kupac pristao na sklapanje ugovora i za višak količine, nego on i dalje u razumnom roku može izjaviti da višak odbija. U suprotnom (kupac ne izjavi da odbija višak, a zaprimi ga) nastaje obveza plaćanja tog viška po istoj jediničnoj cijeni koju je dužan platiti i za ugovorenu količinu.

Kupcu pripada pravo **naknade štete** koju je pretrpio zbog isporuke viška količine, ali samo ako odbije primiti višak. Najčešće se radi o štetama zbog povećanih troškova pregleda odnosno kontrole robe, osiguranja, prijevoza, odvajanja, skladištenja i sl., a za pravo na naknadu štete osim pretrpljenja štete potrebno je i postojanje uzročne veze između isporučenog viška količine i pretrpljene štete.

2.9. Kad je određena cijena za više stvari

Kad je jednim ugovorom i za jednu cijenu prodano više stvari ili jedna skupina stvari, pa samo neke imaju nedostatke, kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu tih stvari, a ne i ostalih, dok za one stvari koje čine jednu cjelinu tako da bi njihovo razdvajanje bilo štetno, kupac može raskinuti cijeli ugovor. No ako izjavi da raskida ugovor samo u pogledu stvari s nedostatkom, prodavatelj može raskinuti ugovor i u pogledu ostalih stvari.

¹⁰ Ugovorni obvezni odnosi, članak 443.

2.10. Gubitak prava na raskid ugovora zbog nedostatka

Za raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka potrebni su istek primjerenog naknadnog roka za ispunjenje i kupčeva mogućnost vraćanja primljene stvari (s nedostacima) u stanju u kojem ju je primio.

Znači, kupac gubi pravo da raskine ugovor kad mu je nemoguće vratiti stvar ili je vratiti u stanju u kojem ju je primio. Nemogućnost vraćanja stvari u istovjetnom stanju ne smije se poistovjetiti s propašću ili oštećenjem stvari.

Unatoč nemogućnosti vraćanja stvari – bilo uopće ili u primljenom stanju – ugovor će moći biti raskinut:

- (1) ako je stvar potpuno ili djelomično propala ili oštećena zbog nedostataka koji opravdava raskid ugovora
- (2) ako je potpuno ili djelomično propala ili oštećena zbog nekog događaja koji ne potječe od kupca niti od neke osobe za koju on odgovara,
- (3) ako je stvar potpuno ili djelomično propala ili oštećena pri ispunjenju obveze kupca da pregleda stvar,
- (4) ako je kupac prije nego što je otkriven nedostatak potrošio ili izmijenio jedan dio stvar u tijeku njezine redovite uporabe, te
- (5) ako je oštećenje ili izmjena bez značenja

2.11. Očuvanje ostalih prava i učinci raskida zbog nedostatka

Iako kupac zbog nemogućnosti da vrati stvar ili da je vrati u stanju u kojem ju je primio gubi pravo na raskid ugovora, on zadržava ostala prava koja mu daje zakon zbog postojanja nekog nedostatka.

Raskid ugovora zbog nedostatka stvari ima iste učinke kao i raskid dvostranoobveznih ugovora zbog neispunjenja.

Raskidom ugovora strane se oslobađaju svojih obveza, a ako je koja štogod ispunila ima pravo zahtijevati vraćanje danog i naknadu za koristi koje je druga strana imala od ispunjenja njihove obveze.

Kupac ima obvezu prodavatelju dati naknadu za korist koju je imao od stvari i u slučaju kad mu je nemoguće vratiti cijelu stvar ili njezin jedan dio.

2.12. Sniženje cijene

Cijena se snižava prema odnosu između vrijednosti stvari bez nedostatka i vrijednosti stvari s nedostatkom, te kupac koji je postigao sniženje cijene može raskinuti ugovor ili zahtijevati novo sniženje ako se naknadno otkrije neki drugi nedostatak.

Ako je kupac prvo zahtijevao sniženje cijene, on više nema pravo zahtijevati otklanjanje nedostatka odnosno predaju stvari bez nedostatka, tj. ispunjenje ugovora. Međutim, ako je prvo zahtijevao otklanjanje nedostatka, ne gubi zahtjev na sniženje cijene, ali samo pod pretpostavkom da nije dobio zahtijevano ispunjenje.

2.13. Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija)

Ako **proizvođač** jamči za ispravnost stvari u određenom vremenu, računajući od predaje te stvari kupcu, kupac može, u slučaju da stvar nije ispravna zahtijevati kako od prodavatelja, tako i od proizvođača, da u razumnom roku popravi stvar ili zamijeni ispravnom. Isto tako, ako **prodavatelj** jamči za ispravnost stvari u tijeku određenog vremena, računajući od predaje te stvari kupcu, kupac može, ako stvar nije ispravna zahtijevati od prodavatelja da u razumnom roku popravi stvar ili ju zamijeni ispravnom.

Jamstvo obvezuje pod uvjetima pod kojima je dano bez obzira na oblik u kojem je dano (jamstveni list, usmena izjava, popratno reklamiranje i sl.), ali kupac ima ovlast zahtijevati da mu jamstvo bude izdano u pisanom obliku ili u nekom drugom trajnom mediju koji mu je dostupan.

Sadržaj jamstva određuje sam davatelj jamstva, te time posredno određuje i prava kupca, jer se njegova prava na popravak, odnosno zamjenu stvari odnose samo na one osobine za čije je postojanje davatelj jamstva jamčio. Odgovornost za ispravnost stvari je objektivna, što znači da nije potrebna nakana ili nepozornost davatelja jamstva, već je dovoljna neispravnost stvari da on (davatelj jamstva) bude odgovoran.

„Jamstvo sadrži navode (1) o sadržaju kupčevih prava tj. o pravima koja mu pripadaju, (2) o tome da jamstvo ne utječe na ostala prava koja pripadaju kupcu po drugim pravnim osnovama (npr. na temelju odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke), (3) o trajanju jamstva, (4) o teritorijalnom području važenja jamstva, (5) o drugim pojedinostima koje su potrebne kupcu za ostvarivanje njegovih prava, te (6) identifikacijske podatke tj. ime odnosno naziv i adresu osobe koja je izdala jamstvo.“¹¹

U slučaju izostanka nekog elementa obvezatnog sadržaja, jamstvo i dalje ostaje valjano.

¹¹ Ugovorni obvezni odnosi, članak 423.

Kupac ima pravo:

- „1. (st. 1 i 2. čl.423.) zahtijevati popravak stvari u razumnom roku ili ako stvar u tom roku ne bi bila popravljena, zahtijevati predaju druge ispravne stvari,
2. (čl.426.) raskinuti ugovor, ako u razumnom roku stvar ne bi bila popravljena niti mu predana druga ispravna stvar,
3. (čl.427.) na naknadu troškova u svezi s popravkom ili zamjenom stvari, ako bi imao troškova, te
5. (st.2. čl. 424. i čl. 426.) na naknadu štete koju je pretrpio zbog toga što je bio lišen uporabe stvari od trenutka traženja popravka ili zamjene do njihova izvršenja.“¹²

Generalno, ako je stvar neispravna, kupac ima pravo zahtijevati popravak stvari, pod čime treba podrazumijevati kupčevo pravo i prodavateljevu odnosno proizvođačevu obvezu da stvar učini ispravnom. Kupac ne može prvo zahtijevati da mu se preda druga ispravna stvar, nego samo popravak. Tek u slučaju da prodavatelj ne popravi stvar u razumnom roku kupac ima pravo zahtijevati predaju druge ispravne stvari. S druge strane, prodavatelj odnosno proizvođač ima pravo predati kupcu drugu ispravnu stvar povodom njegova zahtjeva za popravak, ako ocjeni da mu je to prikladnije (snosi manje posljedice), a svrha za kupca će biti postignuta.

Kupac može kako od prodavatelja tako i od proizvođača zahtijevati ostvarenje prava koja mu pripadaju na temelju jamstvenog lista, iz čega proizlazi da mu oni odgovaraju solidarno, što znači da kupac može zahtijevati ostvarenje svih svojih prava od obojice, i to istovremeno ili redosljedom koji kupac drži prikladnim.

Kupac može zahtijevati od prodavatelja, odnosno proizvođača popravak ili zamjenu stvari u tijeku jamstvenog roka, bez obzira kad se nedostatak pojavio. Treba naglasiti da to kupčevo pravo nije ograničeno nekim subjektivnim ili objektivnim prekluzivnim ili sličnim rokom koji bi tekao od njegova saznanja ili od trenutka kad je stvar postala neispravna. Različito no glede materijalnih nedostataka – gdje postoje i objektivni i subjektivni prekluzivni rokovi unutar kojih kupac mora obavjestiti prodavatelja o nedostacima – ovdje kupac može zahtijevati popravak, odnosno predaju druge ispravne stvari do isteka jamstvenog roka, neovisno o tome kad je stvar do prije isteka jamstvenog roka postala neispravna.

On ima i pravo na naknadu štete koju je pretrpio jer nije bio u mogućnosti koristiti stvar od trenutka kad je prestala mogućnost uporabe, pa do trenutka kad je stvar popravljena ili

¹² Ugovorni obvezni odnosi, članak 423.

predana druga ispravna stvar. Kupac ima pravo na naknadu štete i slučaju u kojem kupac raskida ugovor ili zahtjeva sniženje cijene zbog toga što po isteku razumnog roka stvar nije popravljena niti mu je predana druga ispravna stvar. Za pretrpljenu štetu odgovaraju prodavatelj i proizvođač, ako je jamčio proizvođač, odnosno prodavatelj ako je on jamčio. U slučaju manjeg popravka jamstveni rok se produljuje onoliko koliko kupac nije bio u mogućnosti koristiti stvar. Međutim, kad je zbog neispravnosti stvari izvršena njezina zamjena ili njezin bitni popravak, jamstveni rok počinje teći ponovno od zamjene, odnosno vraćanja popravljene stvari, a ako je zamijenjen ili popravljen samo neki dio stvari, jamstveni rok počinje teći ponovno samo za taj dio.

2.14. Troškovi i rizik

Kad god je stvar neispravna, a za njen popravak je potrebno njeno odnošenje od kupca do nekog drugog mjesta gdje će se stvar popraviti, troškove prijenosa neispravne stvari od kupca do tog mjesta i vraćanje popravljene ili druge ispravne stvari od tog mjesta do kupca, snosi prodavatelj odnosno proizvođač. U životnoj praksi je to suportno tj. stvar prenosi kupac, te se njemu stvaraju troškovi i oduzima dragocjeno vrijeme. Međutim, kako je prodavatelj, odnosno proizvođač dužan snositi sve troškove u svezi s popravkom, a ne samo troškove prijenosa stvari, te eventualan kupčev prijenos stvari do mjesta popravka i s tog mjesta daje kupcu pravo zahtijevati naknadu svih troškova koje je u vezi s tim prijenosom imao. Tijekom čitavog vremena kad proizvođač/prodavatelj drži stvar odnosno popravlja je, snosi rizik slučajne propasti ili oštećenja.

Kupac gubi prava po osnovi jamstva nakon isteka jedne godine od dana kad je od njega zatražio popravak ili zamjenu stvari.

3. PRAVNI NEDOSTACI

Sa stajališta kupca, svrha sklapanja kupoprodajnog ugovora sastoji se u stjecaju najširih pravnih ovlasti koje mogu postojati na stvari. Kako te ovlasti daje samo pravo vlasništva, u pojmu kupoprodajnog ugovora naznačena je obveza prodavatelja da kupcu preda stvar te na taj način kupac na toj stvari tječe pravo vlasništva.

Svrha kupnje prava sastoji se u stjecanju njegova sadržaja, ali kako pojam prava podobnih za kupnju obuhvaća sva prenosiva subjektivna prava, nije moguće unaprijed općenito reći koji sadržaj prava kupac treba steći, već to ovisi o pravu koje je predmet kupnje.

3.1. Treća osoba

Treća osoba – kojoj pripada neko pravo – može biti fizička ili pravna osoba privatnog ili javnog prava, osim prodavatelja, jer je prodavatelj dužan kupcu prenijeti odgovarajuće pravo. Pitanje radi li se o osobi privatnog ili javnog prava ne treba miješati s pitanjem karaktera prava koje joj pripada, jer i osobe privatnog i osobe javnog prava mogu imati subjektivno privatno pravo na predmetu ispunjenja. Što znači da je od pitanja osobe trećeg odvojeno je pitanje vrsta prava koje mogu predstavljati pravni nedostatak.

Pravna smetnja ostvarenju kupčeva prava odgovara pojmu prava treće osobe koja isključuje, ograničuje ili umanjuje kupčeva prava. Taj izraz („pravna smetnja“) ne može biti ili se sastojati ni u čemu drugom nego u nekom pravu trećeg, te ako treći nema neko pravo, onda smetnja može biti samo faktična, odnosno protupravna, a nikako pravna. Prema tome, pravna smetnja za ostvarenje prava sadržajno se može izjednačiti s pravnim nedostatkom.

3.1.2. Postojanje prava trećeg

Za postojanje pravnog nedostatka nužno je da pravo trećeg zaista postoji, nije dovoljno njegovo uvjerenje ili pretenzija o njegovu postojanju. Pravni nedostatak postoji u svim slučajevima čim treći zaista ima neko pravo, a ne samo kad je postojanje tog prava utvrđeno sudskim putem. To znači da prodavateljeva obveza zaštite i odgovornosti postoji neovisno poduzima li treća strana neku pravnu radnju radi utvrđenja, ostvarenja, zaštite svog prava, ili ne poduzima. Pravo trećeg samim svojim postojanjem još ne isključuje, ograničava ili umanjuje kupčevu faktičnu mogućnost iskorištavanja svojstva predmeta na kojem postoji to pravo trećeg, ali svojim postojanjem i dalje isključuje, ograničava ili umanjuje kupčevo pravo, te može utjecati na njegov pravni položaj. Zbog toga kupcu pripadaju odgovarajuća prava i kad je treći pasivan glede ostvarenja svojeg prava.

3.2. Potpuna i djelomična evikcija

Postoji mogućnost da nekom trećem pripada čitavo pravo koje kupac treba steći sa svim ovlastima koje iz njega proizlaze, ili da na prodanoj stvari postoji neko pravo trećega koje umanjuje ili ograničuje kupčevo pravo, a o čijem postojanju kupac nije obavješten, niti je pristao uzeti stvar opterećenu tim pravom.

Prvi slučaj u kojem pravo pravo trećeg isključuje kupčevo pravo naziva se **potpuna evikcija**, a stanje kad pravo trećeg umanjuje ili ograničava kupčevo pravo naziva se **djelomična evikcija**.

Potpuna evikcija postoji samo onda kad treći na prodanoj stvari ima pravo vlasništva, dok djelomičnu evikciju može prouzročiti čitav niz obveznih, stvarnih i nasljednih prava trećeg. Stoga prodavatelj nekog prava mora jamčiti da ono postoji i da nema smetnji za njegovo ostvarenje. Nepostojanje prava u trenutku sklapanja dovodi do ništavosti ugovora.

3.3. Pretpostavke prodavateljeve odgovornosti

Prodavatelj odgovara ako postoji pravo o čijem postojanju kupac nije obavješten, niti je pristao da uzme stvar opterećenu tim pravom, pa se znanje kupca za postojanje nedostatka, odnosno njegov nepristanak pokazuju kao pretpostavke prodavateljeve odgovornosti. Onda kad kupac zna za nedostatak, a propusti očitavanje nepristanka na nedostatke ili pridržaj prava, tumači se kao kupčev prešutni pristanak. Dakle, ako je obavješten, odnosno na bilo koji način saznao za nedostatak, onda bi pretpostavka prodavateljeve odgovornosti bilo kupčevo očitovanje pristanka.

3.4. Obavješćivanje prodavatelja

U situaciji gdje treća osoba polaže neko pravo na stvar ili pravo koje je predmet kupoprodaje, kupac je dužan obavjestiti prodavatelja o tome, osim kad je to prodavatelju već poznato, i pozvati ga da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili zahtjeva trećeg ili da mu, kad su objekt ugovora stvari određene po rodu, isporuči drugu stvar bez pravnog nedostatka.

Ako na predmetu prodaje postoji pravo trećeg, za pravni položaj ugovornih strana važno je razdvojiti slučajeve:

- (a) u kojim treći manifestira svoj stav o postojanju njenog prava – a posebice poduzme neku pravnu radnju upravljenu na utvrđivanje ili/i ostvarivanje tog prava (sudska ekvicija)
- (b) u kojima je treći pasivan (izvansudska ekvicija).

Ove slučajeve potrebno je razdvojiti jer odredbe o odgovornosti za pravne nedostatke uređuju i jasno razdvajaju pravni položaj strana ovisno je li riječ o sudskoj ili izvansudskoj evikciji, a taj pravni položaj nije posve identičan u prvoj i drugoj skupini slučajeva.

Treba naglasiti da odgovornost prodavatelja postoji u svim slučajevima čim je ustanovljeno da treći zaista ima neko pravo, a ne samo onda kad je putem suda utvrđeno postojanje tog prava. Upravo zato i kupcu i onda kad je treći pasivan, pripada pravo zahtijevati otklanjanje pravnog nedostatka, raskinuti ugovor ako prodavatelj ne ispuni obvezu bez nedostatka i zahtijevati naknadu štete.

Na mnogo se načina može pokazati da treća osoba polaže pravo na predmet prodaje, i svaki od tih načina je dovoljan za nastanak kupčeve dužnosti obavješćavanja, a za nastanak te dužnosti nije potrebno započinjanje sudskog ili drugog pravnog postupka upravljenog na utvrđenje ili ostvarenje prava prava od strane trećeg, nego je dovoljna bilo koja izvansudska manifestacija stajališta od strane trećeg, iz koje proizlazi njegovo shvaćanje o postojanju nekog njegovog prava na predmetu kupoprodaje.

Kupčevu dužnost obavješćavanja se može shvatiti kao pretpostavku očuvanja kupčevih prava koja mu pripadaju zbog postojanja pravnih nedostataka. Međutim, kako je obavješćavanje njegova dužnost, u slučaju propuštanja da je ispuni, kupac odgovara prodavatelju za štetu, ako bi je ovaj pretrpio zbog toga što nije bio obaviješten od strane kupca.

Istovremeno se može istaći kako kupac radi očuvanja svojih prava ne treba obavijestiti prodavatelja (u tim slučajevima propuštanje obavješćavanja neće dovesti do nikakvih štetnih posljedica za kupca):

- kad je prodavatelju poznato da treća osoba polaže pravo na stvar
- kad prodavatelj ne raspolaže sredstvima za odbijanje zahjeva treće osobe
- kad je pravo trećeg očito osnovano

Što se tiče poziva na oslobođenje od prava ili zahtjeva, razlikuju se dva slučaja. U prvom, kad je predmet prodaje individualan onda zbog njegove nezamjenjivosti ispunjenje nije moguće prijenosom drugog predmeta prodaje, pa kupcu preostaje samo zahtjev za oslobođenjem tog predmeta od prava ili zahtjeva trećeg. Dok u drugom slučaju, kad je predmet prodaje zamjenjiv (određen po rodu) onda kupac može zahtijevati predaju drugog predmeta bez pravnog nedostatka. Troškove otklanjanja nedostataka, odnosno urednog ispunjenja obveze snosio bi prodavatelj. Kupac gubi prava ako u razumnom roku ne obavijesti prodavatelja s navođenjem prirode prava o kojem se radi.

3.5. Prava kupca

Članak 432.

„(1) Ako prodavatelj ne postupi po zahtjevu kupca, u slučaju oduzimanja stvari od kupca, ugovor se raskida po samom zakonu, a u slučaju umanjenja ili ograničenja kupčeva prava, kupac može po svom izboru raskinuti ugovor ili zahtijevati razmjerno sniženje cijene.

(2) Ako prodavatelj ne udovolji kupčevu zahtjevu da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili zahtjeva trećega, kupac može raskinuti ugovor ako se zbog toga njegova svrha ne može ostvariti.

(3) U svakom slučaju kupac ima pravo na naknadu pretrpljene štete prema općim pravilima o odgovornosti za štetu.

(4) Međutim, ako je kupac u času sklapanja ugovora znao za mogućnost da mu stvar bude oduzeta, ili da njegovo pravo bude umanjeno ili ograničeno, nema pravo na naknadu štete ako se ta mogućnost ostvari, ali ima pravo na povrat, odnosno sniženje cijene.“¹³

Prva odredba govori o slučajevima (1) oduzimanja stvari od kupca i (2) umanjenja ili ograničenja kupčeva prava.

„**Oduzimanje stvari od kupca.** Ne radi se o svakom oduzimanju nego o trajnom i potpunom oduzimanju, a to naglašavamo zato što se – primjerice – predaju stvari trećem u posjed na temelju prava služnosti tom stvarju, ne može uzeti kao oduzimanje stvari. Karakteristični – ali nikako jedini – razlog oduzimanja jest okolnost što je treći vlasnik stvari odnosno imatelj prava koje je predmet prodaje, jer se može raditi i o oduzimanju od strane nadležnog tijela zato što je predmet prodaje bio ukraden. U takvom slučaju – koji se naziva potpunom sudskom evikcijom – kupoprodajni ugovor raskida se po samom zakonu.“¹⁴

U slučaju umanjenja ili ograničenja kupčeva prava. (djelomična sudska evikcija) ugovor se ne raskida po samom zakonu, već kupac može raskinuti ugovor jednostranim očitovanjem volje. To može učiniti na bilo koji način na koji se volja može valjano očitovati. Kupac umjesto raskida ugovora može pak zahtijevati sniženje cijene.

Čim postoji neko pravo trećeg na predmetu prodaje, kupčevo pravo je automatski umanjeno ili ograničeno.

Kupac ima pravo zahtijevati razmjerno sniženje cijene, što znači da se cijena snizi razmjerno ili sukladno omjeru vrijednosti predmeta prodaje bez nedostataka i vrijednosti tog predmeta s

¹³ Ugovorni obvezni odnosi, članak 432.

¹⁴ Ugovorni obvezni odnosi, članak 432.

nedostatkom, odnosno konkretnim ograničenjem ili umanjenjem prava, u vrijeme sklapanja ugovora.

Raskid ugovora može nastupiti (1) ako je istekao razumni rok od kupčeva postavljanja zahtjeva, te (2) ako se zbog postojanja pravnog nedostatka ne može ostvariti svrha kupoprodajnog ugovora.

Nemogućnost ostvarivanja svrhe zbog koje je kupac sklopio ugovor pretpostavka je raskida ugovora zato što se može raditi o nedostatku koji u posve malom opsegu i/ili kratkom vremenu ograničava ili umanjuje kupčeva prava, a treća osoba je pasivna, pa bi u tim okolnostima bilo neprimjereno kupcu dopustiti da izazove raskid ugovora unatoč tome što je u postojećim okolnostima moguće postići svrhu zbog koje je on sklopio ugovor. Dok s druge strane, ako pravo trećeg ne ograničava nego isključuje pravo kupca, postoji duža mogućnost oduzimanja stvari od kupca i tada bi se trebalo uzeti (bez obzira na pasivnost trećeg) da se svrha ugovora ne može ostvariti, pa se može reći kako kupac ima pravo raskinuti ugovor. Prodavatelj ima pravo na razumni rok u kojem bi trebao ispuniti kupčev zahtjev, a taj rok bi načelno trebao biti duži onda kad je kupac zahtijevao oslobođenje predmeta prodaje od prava trećeg, jer je tada najčešće potrebno provesti odgovarajući pravni postupak, a značajno kraći onda kad je kupac zahtijevao predaju druge stvari istog roda, ali bez nedostatka.

Pravo na naknadu štete. Kupac ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio zbog postojanja pravnog nedostatka kupljene stvari ili prava, neovisno je li mu predmet kupnje oduzet, utvrđeno je postojanje prava trećeg ili je povodom postojanja prava trećeg od prodavatelja zahtijevao otklanjanje nedostatka, odnosno predaju stvari bez nedostatka.

Pravo kupca na naknadu štete uzrokovanu postojanjem pravnih nedostataka ovisi o tome je li kupac u trenutku sklapanja ugovora znao za mogućnost postojanja pravnih nedostataka. Ako nije znao pripada mu pravo na naknadu štete, a u slučaju da je znao za te pravne nedostatke i pristao uzeti stvar opterećenu nekim pravom trećeg, onda prodavatelj uopće ne odgovara za pravne nedostatke, odnosno naknadu pretrpljene štete.

3.6. Kad kupac ne obavijesti prodavatelja

Kupac koji se upustio u spor s trećim i spor izgubio, a da o tome nije obavijestio prodavatelja, može se ipak pozvati na prodavateljevu odgovornost za pravne nedostatke, osim ako prodavatelj dokaže da je on raspolagao sredstvima da se odbije zahtjev treće osobe.

Znači kupac se ne može pozvati na prodavateljevu odgovornost za nedostatke, ako prodavatelj dokaže da je on raspolagao podobnim sredstvima za odbijanje zahtjeva trećeg, a zbog toga što nije bio obavješten nije mogao utjecati na ishod spora.

3.7. Kad je pravo trećeg očito osnovano

Kupac ima pravo pozvati se na prodavateljevu odgovornost za pravne nedostatke i onda kad je – bilo alternativno ili kumulativno (1) propustio obavijestiti prodavatelja i (2) bez spora priznao očito osnovano pravo trećeg.

S druge strane, ako pravo trećeg ne bi bilo očito osnovano – a kupac nije obavijestio prodavatelja i bez spora je trećem priznao pravo – kupac više ne bi imao pravo pozvati se na prodavateljevu odgovornost za pravne nedostatke.

U situaciji u kojoj je pravo trećeg očito osnovano moguće je da to pravo kupac prizna bez prethodne obavijesti prodavatelju, ali i da treći pristane odustati od prava ali uz davanje neke naknade, što se može izjednačiti s nestankom pravnih nedostataka.

Odustankom trećeg, za kupca je postignuta svrha ugovora i njegova prava prestaju biti isključena, ograničena ili umanjena, pa time prestaje i prodavateljeva odgovornost u dijelu u kojem bi se radilo o raskidu ugovora zbog nedostataka. Dok se ta odgovornost gasi, nastaje obveza prodavatelja da kupcu naknadi isplaćenu svotu s kamatama, i odgovornost za štetu koju je kupac pretrpio zbog postojanja pravnog nedostatka.

3.8. Ugovorno ograničenje ili isključenje prodavateljeve odgovornosti

Prodavateljeva odgovornost za pravne nedostatke može se ugovorom ograničiti ili sasvim isključiti, ali ako je u vrijeme sklapanja ugovora prodavatelju bio poznat ili mu nije mogao ostati nepoznat neki nedostatak u njegovu pravu, odredba ugovora o ograničenju ili isključenju odgovornosti za pravne nedostatke ništavna je. Ništavost jedne ugovorne odredbe ne dovodi automatski do ništavosti ugovora u cjelini. Umjesto ništave odredbe ugovora primjenjuju se odredbe ZOO-a.

3.9. Ograničenje javnopravne naravi

Prodavatelj odgovara i onda kad postoje posebna ograničenja javnopravne naravi koja (a) kupcu nisu bila poznata, (b) prodavatelj je za njih znao, i (c) kupcu njegovo postojanje nije priopćio.

Kad neka od osoba javnog prava, npr. država ili jedinica lokalne uprave i samouprave - u vršenju javne vlasti općim ili posebnim pravnim aktom isključi, ograničava ili umanjuje bilo samo pravo ili ovlasti koje pripadaju imatelju prava, kažemo da postoje ograničenja javnopravne naravi.

Prodavatelj odgovara i za one nedostatke za koje je znao da se mogu očekivati, i uz tu pretpostavku potrebno je i neznanje kupca da se nedostaci mogu očekivati odnosno prodavateljevo propuštanje da to kupcu priopći.

3.10. Rok za ostvarivanje prava

Određeni su prekluzivni rokovi (ovisno je li riječ o izvansudskoj ili sudskoj evikciji) unutar kojih kupac treba pokrenuti postupak za ostvarenje prava koja mu pripadaju zbog pravnih nedostataka, a čijim istekom će njegova prava prestati.

Izvansudska evikcija. U slučaju kad pravni postupak upravljen na utvrđenje i/ili ostvarenje prava protiv kupca nije pokrenut u roku od godine dana od kupčeva saznanja za postojanje pravnog nedostatka, on sam u tom roku mora pokrenuti postupak za ostvarenje svojih prava. U slučaju da to ne učini, gase se njegova prava prema prodavatelju, što znači da su njegova prava prema prodavatelju ograničena subjektivnim prekluzivnim rokom, dok objektivni prekluzivni rok ne postoji.

Sudska evikcija. U slučaju potpune sudske evikcije kupac ima pravo pravo zahtijevati naknadu štete, dok u slučaju djelomične ima pravo raskinuti ugovor ili zahtijevati razmjerno sniženje cijene, te zahtijevati naknadu štete. Postupak može biti pokrenut (1) prije isteka godine dana od kupčeva saznanja za postojanje prava trećeg ili (2) nakon isteka tog roka. Ako je postupak pokrenut prije isteka godine dana, njegova prava koja proizlaze iz sudkse evikcije kupac će moći ostvarivati u roku od šest mjeseci nakon pravomoćnosti donesene odluke, a ako to ne učini istekom tog roka prestat će njegovo pravo da jednostrano raskine ugovor, da zahtijeva sniženje cijene i naknadu štete.

3.11. Prestanak odgovornosti

Odgovornost prodavatelja za nedostatke prestaje ispunjenjem njegovih obveza koje su nastale zbog postojanja nedostataka i njegove odgovornosti za te nedostatke. Ona će prestati prestankom postojanja pravnog nedostatka bilo zbog:

- (1) prodavateljeve uspješne zaštite kupca od prava trećeg,
- (2) prodavateljevog ispunjenja drugim predmetom bez pravnog nedostatka,
- (3) ispunjenjem njegovih obveza koje su nastale zbog postojanja nedostataka i njegove odgovornosti za te nedostatke.

3.12. Neznanje kupca za pravni nedostatak

Kupčevo neznanje za postojanje pravnog nedostatka predmeta kupoprodaje u trenutku očitovanja volje za sklapanje ugovora pretpostavka je prodavateljeve odgovornosti, a kupčevo znanje za pravni nedostatak u tom trenutku isključuje tu odgovornost.

Način na koji kupac saznao za pravni nedostatak nije bitan, već je za isključenje prodavateljeve odgovornosti dovoljno da je kupac na bilo koji način saznao za pravni nedostatak. Ako kupac sazna za pravni nedostatak na predmetu u vremenu između očitovanja volje za sklapanje ugovora i trenutka preuzimanja ispunjenja, nije dužan preuzeti ispunjenje, jer je dužan preuzeti samo ispunjenje koje je valjano i uredno, a ispunjenje s nedostatkom nije takvo. Preuzimanje ispunjenja unatoč saznanju za nedostatak moglo bi se uzeti kao konkludentni prisatak na preuzimanje ispunjenja s nedostatkom, i također bi otklonilo prodavateljevu odgovornost.

Otvoreno je pitanje je li kupčevo znanje za mogućnost postojanja pravnog nedostatka isključuje prodavateljevu odgovornost.

3.13. Nepostojanje prava i pravne smetnje kao pravni nedostaci

Nepostojanje prava koje je predmet kupoprodajnog ugovora ne može se uzeti kao pravni nedostatak, nego kao nepostojanje predmeta ugovora. Kao što nepostojanje stvari zbog njene propasti u trenutku sklapanja ugovora dovodi do ništavosti ugovora, a neskrivljena objektivna nemogućnost ispunjenja nastala nakon sklapanja ugovora dovodi do gašenja obveze druge strane, tako ni nepostojanje prava u trenutku sklapanja ugovora ne predstavlja pravni nedostatak nego prvobitnu nemogućnost ispunjenja, a naknadni prestanak prava predstavlja naknadnu objektivnu nemogućnost ispunjenja, te bi nastajale iste pravne posljedice. Što govori da je ispunjenje pretpostavka odgovornosti za pravne nedostatke, a kad pravo ne

postoji obveza se ne može ispuniti, pa se ni ne može odgovarati za pravne nedostatke.
Ukratko, radi se o neispunjenju obveze, a ne o ispunjenju s (pravnim) nedostatkom.

4. ZAKLJUČAK

Materijalni i pravni nedostaci su i dalje nedostaci i zbog toga postoji značajan broj pravnih pravila koja se primjenjuju i na odgovornost za materijalne i na odgovornost za pravne nedostatke. S obzirom da je priroda tih dvaju vrsta nedostataka različita, tako imamo niz pravnih pravila koja se mogu primijeniti samo na odgovornost za nedostatke jedne vrste.

Primjerice, pravna pravila o pregledu predmeta ispunjenja i obavješćivanju o vidljivim nedostacima, mogu se primijeniti samo kod materijalnih nedostataka, dok se suprotno tome pravila kod upuštanja u spor s trećima ne mogu primijeniti u svezi materijalnim nedostacima, nego samo u svezi s pravnim.

Hrvatski je zakonodavatelj odvojeno uredio odgovornosti za materijalne i odgovornosti za pravne nedostatke. Odgovornosti za materijalne nedostatke uređeni su člancima 400.-422., dok su oni za pravne uređeni člancima 430.-437., a u tekstu ZOO nije naznačio kakav je međusobni odnos pravila izloženih tim odredbama.

Odgovornost prodavatelja za pravne nedostatke uređuje ZOO u sedam članaka, koji ostavljaju više otvorenih pitanja. Na njih odgovaraju odredbe o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke, pa se otvara pitanje mogu li se te odredbe o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke primijeniti i na odgovornost prodavatelja za pravne nedostatke.

S obzirom da slučajevi materijalnih i pravnih nedostataka imaju niz zajedničkih obilježja, te je svrha odgovornosti prodavatelja u oba slučaja istovjetna, pravne se praznine u odredbama o nedostacima jedne vrste mogu popunjavati odredbama o nedostacima druge vrste u mjeri i na način koji odgovara različitoj prirodi pravnih i materijalnih nedostataka.

Tako u slučajevima postojanja pravnih nedostataka treba primijeniti primjerice odredbe o:

1. Naknadi štete iz čl. 410. st. 2.
2. Troškovima otklanjanja nedostataka i predaje stvari bez nedostataka iz čl. 410. st. 3.
3. Raskidu ugovora bez ostavljanja naknadnog roka iz čl. 412. st. 2.
4. Raskidu ugovora po samom zakonu iz čl. 413. st. 2.
5. Djelomičnim nedostacima iz čl. 414.
6. Slučaju kad je određena jedna cijena za više stvari iz čl. 416.
7. Gubitku prava na raskid ugovora iz čl. 417. st. 1.
8. Učincima raskida zbog nedostatka iz čl. 419.

9. Snižanju cijene iz čl. 420.

10. Pravnom položaju stjecatelja u slučaju postupnog otkrivanja nedostataka iz čl. 421

5. LITERATURA

Knjige i časopisi:

1. Gorenc, V. (1998): Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb.
2. Gorenc, V. (2005): Trgovačko pravo - ugovori, Školska knjiga, Zagreb.
3. Petrić, S. (2006): Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom ZOO, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 27. br. 1.
4. Slakoper, Z. (2007): Odgovornost za pravne nedostatke u Zakonu o obveznim odnosima i izabranim pravnim porecima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 28., br. 1.
5. Vedriš, M. Klarić, P. (2003): Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb.

Zakoni:

6. Glava VIII. UGOVORNI OBVEZNI ODNOSI članak. 376. – članak 438.
7. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 78/15)
8. Zakon o zaštiti potrošača (Narodne novine 110/15)

Digitalni izvori:

9. Europski potrošački centar RH, dostupno na: <http://ecc-croatia.hr/materijalni-nedostaci-i-garancija>
10. IUS-INFO, Odgovornost za pravne nedostatke nekretnine – primjer ograničenja javnopravne prirode, raspoloživo na: <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=21127>
11. Klinika.pravo.unizg.hr, zaštita potrošača kod materijalnih nedostataka stvari, raspoloživo na: <http://klinika.pravo.unizg.hr/content/zastita-potrosaca-kod-materijalnih-nedostataka-stvari>